

Oświadczenie 2/2019 w sprawie wykorzystywania danych osobowych w ramach kampanii politycznych

Przyjęte 13 marca 2019 r.

Europejska Rada Ochrony Danych przyjęła następujące oświadczenie:

Angażowanie wyborców jest nieodłącznym elementem procesu demokratycznego. Pozwala przygotować programy polityczne, umożliwia obywatelom wpływanie na politykę i opracowywanie kampanii zgodnie z oczekiwaniami obywateli.

Partie polityczne, koalicje polityczne i kandydaci w coraz większym stopniu opierają się na danych osobowych i zaawansowanych technikach profilowania w celu monitorowania i kierowania komunikacji do wyborców i osób opiniotwórczych. W praktyce jednostki otrzymują bardzo zindywidualizowane wiadomości i informacje, zwłaszcza na platformach społecznościowych, w oparciu o osobiste zainteresowania, życiowe przyzwyczajenia i wyznawane wartości.

Narzędzia prognostyczne są wykorzystywane do szerokiego klasyfikowania lub profilowania podstawowych cech osobowości, charakteru, nastroju i innych podatności na wpływ, co pozwala na przyjęcie założeń dotyczących głębokich cech osobowości, w tym poglądów politycznych i innych szczególnych kategorii danych. Rozszerzenie takich technik przetwarzania danych na cele polityczne wiąże się z poważnym ryzykiem nie tylko dla prawa do prywatności i ochrony danych, ale również z zaufaniem do uczciwości procesu demokratycznego. Informacje ujawnione w związku ze sprawą Cambridge Analytica pokazują, w jaki sposób potencjalne naruszenie prawa do ochrony danych osobowych może mieć wpływ na inne prawa podstawowe, takie jak wolność wypowiedzi i wolność posiadania poglądów oraz możliwość swobodnego podejmowania decyzji bez manipulacji.

EROD zauważa, że poza partiami politycznymi i kandydatami kilka innych podmiotów może uczestniczyć w przetwarzaniu danych osobowych do celów politycznych: platformy społecznościowe, grupy interesów, brokerzy danych, firmy analityczne, sieci reklamowe. Podmioty te mogą odgrywać ważną rolę w procesie wyborczym, a zgodność ich działania z zasadami podlega nadzorowi niezależnych organów ochrony danych.

W obliczu wyborów do Parlamentu Europejskiego i innych wyborów w UE zaplanowanych na 2019 r. EROD pragnie podkreślić szereg kluczowych kwestii, których należy przestrzegać, gdy partie polityczne przetwarzają dane osobowe w trakcie działań wyborczych:

1. Dane osobowe ujawniające poglądy polityczne zgodnie z RODO są szczególną kategorią danych osobowych. Ogólną zasadą jest, że przetwarzanie takich danych jest zabronione i podlega wielu wąsko interpretowanym warunkom, takim jak wyraźna, świadoma i dobrowolna zgoda osób fizycznych na przetwarzanie danych w konkretnych celach.¹
2. Dane osobowe, które zostały podane do wiadomości publicznej lub w inny sposób udostępnione przez indywidualnych wyborców, nawet jeśli nie są to dane ujawniające opinie polityczne, nadal podlegają unijnemu prawu o ochronie danych i są przez nie chronione. Na przykład wykorzystywanie danych osobowych zgromadzonych za pośrednictwem mediów społecznościowych nie może odbywać się bez przestrzegania obowiązków dotyczących przejrzystości, określenia celu i zgodności z prawem.
3. Nawet jeżeli przetwarzanie jest zgodne z prawem, organizacje muszą przestrzegać swoich innych obowiązków wynikających z RODO, w tym obowiązku przejrzystości i dostarczania wystarczających informacji osobom, które są badane i których dane osobowe są przetwarzane, czy uzyskano je bezpośrednio lub pośrednio. Partie polityczne i kandydaci muszą być gotowi do wykazania, w jaki sposób przestrzegają zasad ochrony danych, zwłaszcza zasad zgodności z prawem, rzetelności i przejrzystości.
4. Wyłącznie zautomatyzowane podejmowanie decyzji, w tym profilowanie, w przypadku gdy decyzja wywołuje wobec osoby skutki prawne lub w podobny sposób istotnie na nią wpływa, jest ograniczone. Tworzenie profili połączone z przesyłaniem ukierunkowanych komunikatów w ramach kampanii może w pewnych okolicznościach

¹Zob. art. 9 RODO. Jednym z przykładów jest przetwarzanie danych w sposób oczywisty upublicznionych przez osobę. Podobnie jak inne odstępstwa dotyczące szczególnych kategorii danych, należy go interpretować w sposób zawężający. A zatem nie może być wykorzystany do uzasadnienia przetwarzania danych wywnioskowanych.

"w podobny sposób istotnie" wpływać i co do zasady jest zgodne z prawem wyłącznie za ważną, wyraźną zgodą osoby, której dane dotyczą.²

5. Jeżeli chodzi o ukierunkowanie komunikatów, wyborcy powinni otrzymywać odpowiednie informacje wyjaśniające, dlaczego otrzymują konkretną wiadomość, kto jest za nią odpowiedzialny i w jaki sposób mogą oni korzystać z praw przysługujących im jako osobom, których dane dotyczą. Ponadto Rada zauważa, że zgodnie z prawem niektórych państw członkowskich istnieje wymóg przejrzystości w odniesieniu do płatności za reklamę polityczną.

EROD odsyła partie polityczne i pozostałych interesariuszy do praktycznych wytycznych i zaleceń wydanych przez kilka organów ochrony danych dotyczących wykorzystywania danych w trakcie wyborów.³ Z zadowoleniem przyjmuje również zestaw środków przedstawionych przez Komisję Europejską we wrześniu 2018 r.⁴ oraz Konkluzje Rady i państw członkowskich w sprawie zapewnienia wolnych i uczciwych wyborów europejskich.⁵

Członkowie EROD współpracują również z innymi właściwymi organami⁶ w celu zapewnienia spójnej interpretacji i przestrzegania obowiązujących przepisów, w tym RODO, w celu zapewnienia zaufania do bezpieczeństwa i uczciwości wyborów do Parlamentu Europejskiego i innych wyborów w UE zaplanowanych na 2019 r. i lata następne.

Przestrzeganie przepisów o ochronie danych, w tym w odniesieniu do działań wyborczych i kampanii politycznych, ma zasadnicze znaczenie dla ochrony demokracji. Jest to również środek służący utrzymaniu zaufania obywateli i uczciwości wyborów. Przed zbliżającymi się terminami wyborów organy ochrony danych są zobowiązane do monitorowania i w razie potrzeby egzekwowania stosowania zasad ochrony danych w kontekście wyborów i kampanii politycznych, takich jak przejrzystość, ograniczenie celu, proporcjonalność i bezpieczeństwo, a także realizację praw osób, których dane dotyczą. Organy ochrony danych będą w pełni

² EROD wyjaśniła już wcześniej, że skutek prawny generowany przez automatyczne podejmowanie decyzji może obejmować wpływanie na głosowanie danej osoby.

³ Zob. załącznik I.

⁴ A zwłaszcza Wytyczne dotyczące stosowania prawa UE w zakresie ochrony danych oraz Zalecenie w sprawie sieci współpracy wyborczej, przejrzystości w internecie, ochrony przed cyberincydentami i zwalczania kampanii dezinformacyjnych: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-cybersecurity-elections-recommendation-5949_en.pdf.

⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6573-2019-REV-1/en/pdf>. Wersja polska : <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6573-2019-REV-1/pl/pdf>, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2019/02/19/securing-free-and-fair-european-elections-council-adopts-conclusions/>

⁶ Na przykład w ramach europejskich sieci wyborczych, które zostały opisane bardziej szczegółowo w "pakiecie wyborczym" Komisji [zob. w szczególności Zalecenie w sprawie sieci współpracy wyborczej, o którym mowa w przypisie 4 powyżej, oraz wniosek Komisji dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE, Euratom) nr 1141/2014 w odniesieniu do procedury weryfikacji dotyczącej naruszeń przepisów o ochronie danych osobowych w kontekście wyborów do Parlamentu Europejskiego].

korzystały ze swoich uprawnień przewidzianych w RODO oraz zapewnią współpracę i spójność swoich działań w ramach EROD.

W imieniu Europejskiej Rady Ochrony Danych

Przewodnicząca

(Andrea Jelinek)